

HOOFSTUK 4

VOORSTELLING VAN DIE GEÏNTEGREERDE GESINSTERAPEUTIESE MODEL

4.1 Inleiding

Die navorsingsmetode wat in hierdie studie gevoig word, is gegrond op 'n geïntegreerde gesinsterapeutiese model. In hierdie hoofstuk word die struktuur van die navorsing voorgestel. Die geïntegreerde assesseringsmodel word eers bespreek en daarna die geïntegreerde behandelingsmodel.

4.2 Doelwit

Met inagneming van die hoë voorkoms van egskeiding en hertrou (soos vermeld in Hoofstuk 1) is dit van kardinale belang dat terapeute hulself vertrouwd sal maak met die hersaamgestelde gesin as gesinstruktuur, asook met effektiewe behandelingstrategieë ten opsigte van hierdie gekompliseerde gesinne. Die interaksie van ontwikkelende veranderinge binne die hersaamgestelde gesin (en tussen die individuele gesinslede), asook die eiesoortige en stresvolle aspekte van 'n hertrou, skep 'n komplekse web van gesinsveranderinge, wat spesiale kennis en vaardighede van 'n terapeut vereis. Terapeute kan egter maklik oorweldig voel deur die legio modelle, teorieë, metodes en werkwyses wat beskikbaar is. Gewoonlik kies die terapeut dus 'n perspektief waarin hy of sy opgelei is of gemaklik mee voel. Hierdie studie het dit ten doel om die multiproblematiese aard van die hersaamgestelde gesin aan te spreek deur 'n geïntegreerde gesinsterapeutiese model as werkwyse te gebruik. Die navorser se keuse van hierdie model is gegrond in haar redenasie dat hierdie werkwyse moontlik 'n breër en toepasliker perspektief op die hersaamgestelde gesin se

problematiek kan bied. Die gevaar van 'n eensydige en derhalwe onvoldoende behandeling kan deur hierdie breër perspektief verminder word.

4.3 Metode van ondersoek

Twee metodes van ondersoek is toegepas.

4.3.1 Literatuurstudie

'n Literatuurstudie is uit toonaangewende bronne onderneem om meer inligting oor die volgende te bekom:

- Die hersaamgestelde gesin en veral die eiesoortige problematiek daaraan verbonde.
- 'n Geïntegreerde gesinsterapeutiese model wat saamgestel is uit probleemoplossings-, interaksionele, strukturele, kognitiewe, multigeneratiewe en objekrelasiemetodes.

4.3.2 Kwalitatiewe navorsing

Kwalitatiewe navorsing verwys na oorsake, gevolge, gesprekke en aksies. Die fokus is op die individu self en geen vergelyking met die norm vind plaas nie. Volgens Judd, Smith en Kidder (1991:299) raak veldwerkers wat kwalitatiewe navorsing doen, betrokke by die lewens van die persone wat hulle bestudeer. Dit verskil van navorsers wat kwantitatief werk en poog om 'n professionele afstand teenoor hulle respondente te handhaaf. Kwalitatiewe veldwerkers hou nie by rigiede vraelyste en prosedures nie. Hierteenoor gebruik kwantitatiewe navorsers gestandaardiseerde vraelyste. Die aksies van 'n veldwerker kan van persoon tot persoon en van een ligging tot 'n ander verskil. Kwalitatiewe navorsing kan ook vir 'n veel langer tydperk voortduur as kwantitatiewe navorsing. Die gesprek kan verder in rigtings gevoer word wat nie geantisipeer kan word nie.

Bogenoemde redes dien as motivering vir die navorser se keuse van 'n kwalitatiewe navorsingsmetode vir hierdie studie. Die sentrale punt van hierdie kwalitatiewe studie is gesprekvoering met unieke individue binne die hersaamgestelde gesin. Terugvoer van die individue is nie-gereguleerd en voldoen dus aan die vereistes van kwalitatiewe navorsing.

Die vraag ontstaan in watter mate kwalitatiewe navorsing sistematies kan wees, indien dit van een persoon tot 'n ander en van een dag na die volgende kan verskil. Die antwoord lê volgens Judd et al. (1991:299-300), nie in 'n eenvormige prosedure wat gevolg word nie, maar in die getroue notering van wat gesien en gehoor word. Hierdie rekords word as veldnotas geberg vir die navorser se analise. Dit is die navorser se doel om na elke sessie wat sy met haar proefpersone voltooi het, veldnotas te neem wat later as navorsingsresultate sal dien.

4.4 Struktuur

Vir die toepassing van die geïntegreerde gesinsterapeutiese model word die volgende struktuur bespreek:

4.4.1 Die geïntegreerde assesseringsmodel

Die assesseringsmodel voorsien die terapeut van 'n *kaart* in die spreekwoordelike *oerwoud* van behandelingstrategieë. Assessering begin tydens Sessie 1 op die eenvoudigste vlak. Na elke sessie word daar bepaal of die probleem voldoende aangespreek is en of daar na die volgende, meer intensiewe vlak beweeg moet word. 'n Assessering op elke vlak behoort dus na, of 'n oplossing, of 'n assessering op 'n volgende vlak te lei. Eerder as om vanuit 'n enkele metode met die gesin te werk, word daar *deur* 'n reeks vlakke beweeg (Sien Diagram 4 in Hoofstuk 3 p.77), sodat 'n sorgvuldige assessering kan

plaasvind. Die geïntegreerde assesseringmodel van David. C Olsen word voorgelê uit Olsen (1993:39-51).

Sessie 1:

AANMELDINGSPROBLEEM

Voorafgaande vrae en oorwegings:

Die eerste onderhoud sluit basiese assesseringsvrae in, waaruit die navorser (terapeut) hipoteses kan formuleer. Die vrae en oorwegings sluit onder meer die volgende in:

- Waarom het julle besluit om *nou* vir terapie te kom?
- Wat is die probleem wat julle vir terapie bring?
- Waarom het julle op terapie (gesinsterapie) besluit?
- Hoe lank hou hierdie probleem reeds aan?
- Wanneer het dit begin?
- Wat is die sterk punte in die gesin?

Sessie 2:

PROBLEEMOPLOSSINGSASSESSERING

Doelwit: Identifiseer die probleem wat die gesin vir terapie gebring het en assesser die gesin se probleemoplossingsvaardighede.

- Konkrete doelstellings moet die gesin se probleem aanspreek. Daar moet gewaak word teen doelstellings wat vaag, beskuldigend of veroordelend is. Die navorser kan sê: *Dit klink vir my asof die probleem (stel kernproblematiek) is? Klink dit reg en aanvaar almal dit?*

- Die navorser assesseer die gesin se probleemoplossingsvaardighede aan die hand van die volgende eksplorerende vrae:
 - Hoe poog die gesin om hulle probleme *saam* op te los?
 - Is hulle by 'n dooie punt wat die probleem betref en is dit abnormaal?
 - Is die gesin gewoonlik bevoeg om hulle probleme op te los en is die huidige probleem 'n uitsonderlike geval?
 - Het die gesin herhalende probleme, wat nie deur hul probleemoplossingspogings geaffekteer word nie?
 - Het die gesin geen probleemoplossingsvaardighede nie?
- 'n Belangrike aspek tydens hierdie sessie is om nie net oor die probleem te *praat* nie, maar om dit ook *waar te neem*. Die navorser kan die gesin dus vra om die probleem deur rolspele te verbaliseer, sodat hulle probleemoplossingsvaardighede waargeneem kan word.
- Die navorser vra die gesin om met mekaar te praat oor maniere waarop hulle die (spesifieke) probleem kan oplos. Die navorser observeer en vra haarself: *Waarom kan die gesin nie die probleem oplos nie?* Indien die probleem opgelos word, moet die gesin uitgedaag word om te bepaal of hulle werklik die probleem aangespreek het. Die vraag hier is: *Wat weerhou die gesin daarvan om hulle probleme effektief op te los?* Hiermee word daar na die volgende assesseringsvlak beweeg.

Sessie 3:

INTERAKSIONELE ASSESSERING

Doelwit: Om te bepaal hoe disfunksionele interaksionele patrone probleemoplossing kan beïnvloed. Kommunikasievaardighede en die effektiwiteit daarvan word geassesseer.

- Die navorser moet 'n verskeidenheid van interaksionele patrone assesseer om te bepaal of enige disfunksionele interaksiepatrone, wat die gesin se vermoë tot probleemoplossing kan strem, aanwesig is. Die mees prominente style in hierdie verband is die volgende:
 - Simmetriese interaksie: Twee persone het dieselfde interaksiestyl.
 - Komplementêre interaksie: Die gedrag van een gesinslid pas in by die ander gesinslid. Twee tipe komplementêre interaksiestyle word onderskei, naamlik:
 1. Vervolger-verwyderaar: Die een persoon sê: *Ons moet praat* en die ander sê: *Miskien later*.
 2. Mede-afhanklik-afhanklik: Die een persoon verkry bevrediging deur op 'n kontraproduktiewe wyse na die ander om te sien.
- Die navorser assesseer die gesin se kommunikasievaardighede en hulle vermoë om te metakommunikeer.

Sessie 4:

STRUKTURELE ASSESSERING

Doelwit: Bepaal die gesinstruktuur.

Die navorser assesseer die volgende hoofaspekte om te bepaal hoe die gesinstruktuur daaruit sien:

1. Substeme: Dit sluit die egpaarsubsteme, ouersubsteme en die kinder-of broer-sustersubsteme in.
2. Die voorkoms van grense op die gesin se unieke kontinuum: Dit kan rigiede, duidelike of verstrengelde grense wees.

3. Die navorser observeer onder meer of daar enige alliansies en/of kliëks in die gesin teenwoordig is.

Die genoemde assessering (sessies 1 - 4) is soms voldoende om die nodige veranderinge in 'n gesin te bewerkstellig. Indien die problematiek egter steeds voorkom, of indien addisionele probleme na aanleiding van die terapeutiese proses ook na vore kom, word die volgende sessies voorgehou:

Sessie 5:

KOGNITIEWE ASSESSERING

Doelwit: Om die kognitiewe distorsies/gelowe te identifiseer wat disfunksionele interaksionele patrone en strukture in stand hou.

- Die navorser identifiseer en verduidelik die disfunksionele interaksionele patrone en strukture.
- Die navorser assesseer bogenoemde patroon of patrone deur die volgende in gedagte te hou:

A: die aktiverende gebeurtenis

B: die geloofsistiem

C: die gevolge

Die geloofsistiem bepaal die betekenis wat 'n gesinslid aan die gebeurtenis heg, wat die gevolge van gedrag voortbring.

- Die navorser bepaal die manier(e) waarop disfunksionele gelowe dienooreenkomstig versterk en in stand gehou word. Geloofsisteme is

gewoonlik verwant: Die een gesinslid versterk die geloof van 'n ander gesinslid.

Sessie 6:

MULTIGENERATIEWE ASSESSERING

Doelwit: Die navorser wil 'n antwoord kry op die vraag: *Watter invloed het die gesin van oorsprong op gesinslede se geloofsisteme?*

- Die navorser moet bepaal of die gesin insig het en watter impak hul gesin van oorsprong op hul kognitiewe distorsies het. Die gesin moet beseef dat hulle die ontvangers is van 'n generatiewe erflating.
- Die navorser moet bepaal waar elkeen van die huweliksmaats hom of haar bevind ten opsigte van die kontinuum van differensiasie van die gesin van oorsprong. In dié kontinuum staan outonomieit teenoor or.gedifferensieerdheid.
- Die navorser assesseer die teenwoordigheid van onder andere die volgende konstrunkte in die gesin: Kliëks, gesinsprojeksies en emosionele sisteme.

Sessie 7:

ASSESSERING VAN INDIVIDUELE ONTWIKKELING (Objekrelasiemetode)

Doelwit: Die navorser wil die egpaar se geïnternaliseerde kwessies ten opsigte van hul gesin van oorsprong én betekenisvolle ander persone bepaal.

- Individue vorm saam 'n gesin en elke individu bring verskeie knelpunte saam met hom of haar uit vorige ervarings of gesinsituasies ('n wesentlike kenmerk

van die hersaamgestelde gesin). Die navorser moet gevolglik die impak van die gesin van oorsprong op die gesinslid as persoon bepaal. Ook moet die navorser die individu se ontwikkelingsprosesse assesseer.

- Die navorser assesseer elemente soos oordrag en die individu se vlak van funksionering.
- Ander individuele traumatiese kwessies kan in hierdie stadium ook na vore kom, soos onder meer mishandeling as kind, alkoholiese ouers, ensovoorts.

Tydens hierdie finale stadium kan die navorser, indien nodig, 'n gesinslid vir verdere individuele terapie verwys.

4.4.2 Die geïntegreerde behandelingsmodel

Die geïntegreerde behandelingsmodel volg dieselfde stappe as die assesseringsmodel en bied 'n praktiese werkwyse vir elke vlak aan. Hierdie model impliseer nie dat terapie staties is nie, maar dat elke gesin uniek is en derhalwe verskillend deur die vlakke sal beweeg.

Die navorser gebruik die geïntegreerde behandelingmodel van David.C Olsen. (Olsen 1993:55-73).

Sessie 1:

AANMELDINGSPROBLEEM

Doelstelling: Die doel is om die gesin te ontmoet en te begin bou aan 'n terapeutiese verhouding.

- Die navorser stel die gesin op hul gemak deur haar rol en doel met die gesin te verduidelik.
- Die navorser stel haarself aan die gesin voor en vra daarna die gesinslede om hulself aan haar voor te stel. Feitlike inligting ten opsigte van die verskeie gesinslede word ingewin, soos byvoorbeeld die ouderdom van die kinders.
- Die navorser bepaal die gesin se vorige terapeutiese ervaring met die doel om moontlike vooropgestelde idees of negatiewe persepsies teenoor terapie te identifiseer.
- Aspekte soos verwagtinge, vertroulikheid, bywoning en eerlikheid word beklemtoon. Reëls vir die ordelike en suksesvolle verloop van die sessies word ook bespreek.
- Die terapeutiese proses word beskryf sodat die gesin die proses beter kan verstaan.
- Verdere administratiewe sake word afgehandel.
- Huiswerk: Die gesinslede word gevra om na te dink oor die rede waarom hulle vir terapie aangemeld het (Hanna & Brown 1999:141).

Sessie 2:

PROBLEEMOPLOSSING

Doelstelling:

- a. Assessering van kernkwessies uniek aan hersaamgestelde gesinne en moontlike problematiek wat daaruit voortspruit.

b. Identifisering van die gesin se probleem.

Probleemoplossingsvaardighede moet geassesseer word en deur middel van psigo-opvoeding aan die gesin geleer word. (Sien Hoofstuk 1; 1.5.9 vir 'n omskrywing van psigo-opvoeding.)

- Terugrapportering oor die huiswerk.
- Assessering van kernkneppunte wat eie aan heraanamgestelde gesinne is en moontlike problematiek of wanpersepsies wat daaruit mag voortspruit. Die volgende is kernkwessies:
 1. Heraanamgestelde gesinne vergelyk hulself met kerngesinne.
 2. Heraanamgestelde gesinne berei nie hulself voor op die integrasie nie.
 3. Heraanamgestelde gesinne ervaar gevoelens van hulpeloosheid in hul situasie.
 4. Die bou van die egpaar se verhouding is baie belangrik (Visher & Visher 1996:7-11).
- Identifisering van die probleem deur middel van eksplorende vrae. Daar moet bepaal word watter probleem of knelpunt deur die gesin as sentraal ervaar word.
- Definiëring van die probleem in duidelik, spesifieke en beheerbare dele. Die probleem is 'n gesinsproblematiek en moet nie op 'n individu geplaas word nie.
- Assessering van die gesin se probleemoplossingsvaardighede.
- Die probleemoplossingsvaardighede uit Borck en Fawcett (1982:61-78) word aan die gesin voorgehou. (Bylaag 1 en 2.)

- In-sessie taak: Die gesin moet hiertydens poog om 'n probleem (nie te ernstig nie) deur middel van die probleemoplossingsproses op te los. Die navorser observeer en assisteer.
- Huiswerk: Die voorgestelde probleemoplossing moet tuis toegepas word en die vaardighede moet ook verder geoefen word.

Volgens Olsen (1993:57) is probleemoplossing as metode gewoonlik nie effektief genoeg om die gesin met langdurige kroniese problematiek te help nie. Die probleemoplossingsmetode mag aanvanklik werk, maar moet nie in isolasie aangewend word nie. Daar moet hiervandaan na die volgende sessie voortbeweeg word.

Sessie 3:

INTERAKSIONELE BEHANDELINGSPLAN

Doelstelling: Om die gesin se kommunikasiepatrone en -vaardighede te assesseer. Hiervolgens word die gesin gehelp om deur metakommunikasie uiteindelik meer effektief te kommunikeer.

- Die navorser bespreek die gesin se huiswerk en hul ervaring daarvan met hulle. Daar moet bepaal word of hulle suksesvol was in probleemoplossing en indien nie, moet die rede(s) vasgestel word.
- Die navorser moet die patroon of styl van die gesin se kommunikasie verduidelik (die fokus val dus op hulle kommunikasieproses).
- Die gesin se kommunikasievaardighede word geassesseer.
- Die gesin se vermoë tot metakommunikasie word bepaal.

- Effektiewe kommunikasiestyle en verskeie vaardighede (soos effektiewe luistertegnieke) om kommunikasie te verbeter, word deur middel van psigo-opvoeding bespreek (Garland 1978:51-101) (Bylaag 3).
- Volgens Olsen behoort behandeling (1993:62) op drie elemente te fokus:
 1. Die gebruik van opsporing (*tracking*) om teenproduktiewe response waar te neem wat effektiewe kommunikasie blokkeer. Die gesin herstruktureer 'n argument wat hulle onlangs gehad het en die navorser help hulle om interaksiepatrone wat die argument aanvuur, op te spoor.
 2. Die kommunikasievaardighede word met behulp van psigo-opvoeding aan die gesin geleer. Hierdie vaardighede lei daartoe dat meer effektiewe response toegepas word, sodat daar by die doel van die gesprek gehou kan word.
 3. Voorkoming van voorspelbare, afbrekende en negatiewe patrone van interaksie. Indien dit bespeur word, kan dit gestaak word voordat dit buite beheer raak.
- Huiswerk: Die gesin moet konsentreer op hul afbrekende interaksiepatrone, dit staak en met beter kommunikasievaardighede vervang.

Sessie 4:

STRUKTURELE BEHANDELINGSPLAN

Doelstelling: Die herstrukturering van die gesin.

- Die gesin se ervaring van hul kommunikasievaardighede oor die afgelope week word bespreek en hulle word gevra of die afbrekende interaksiepatrone raakgesien en gestaak kon word.

- Die gesinstruktuur word deur middel van eksplorerende vrae geassesseer.
- Die hersaamgestelde gesin word herstruktureer, sodat meer funksionele patrone toegepas kan word. Die navorser rig haar fokus op die volgende areas:
 - Substisteme: Die versterking van toepaslike substisteme (Becvar & Becvar 2000:198-200).
 - Grense: Bepaling van duidelike grense (Goldenberg & Goldenberg 2000:201-202).
 - Groeperinge (koalisies): Verbreking van disfunksionele kliëks (Schwartz & Nichols 1998:250-253).
- In-sessie take behels die gebruik van tegnieke ter intensivering van die sessies, sodat verandering kan plaasvind.
- Huiswerk fokus op die areas van herstrukturering en die stel van toepaslike take vir die betrokke gesin.

Sessie 5:

KOGNITIEWE BEHANDELINGSPLAN

Doelstelling: Die doel is om kognitiewe distorsies en gelowe wat strukturele en interaksionele verandering blokkeer te identifiseer. Om verder deur 'n bespreking van kognisies meer insig te verkry en gevolglik meer toepaslike geloofsisteme te genereer.

- Die navorser bespreek die sukses van die vorige sessie se huiswerktake. Die vraag is: *Kon verandering van strukture bewerkstellig word?*

- Deur middel van 'n eksplorerende gesprek word die volgende kognisies wat op die hersaamgestelde gesin toepaslik is, uit Huntley (1995:114-117) bespreek:
 - Persepsies: Gesinslede se unieke perspektief op kwessies.
 - Toerekening: Die geloof in die oorsake van interpersoonlike gebeurtenisse van 'n gesinslid.
 - Verwagtinge: Die geloof dat sekere dinge nog onder sekere omstandighede gaan gebeur.
 - Aannames: Beskouings van hoe iets veronderstel is om te wees.
 - Standaarde: Dit verwys na 'n ideaal, in plaas van die realiteit.

Die navorser kan met behulp van psigo-opvoeding uit Huntley (1995:114-117) die klem plaas op kognitiewe distorsies in die hersaamgestelde gesin en dit ten opsigte van bogenoemde aspekte in perspektief plaas.

- Die navorser gebruik die volgende aspekte om disfunksionele kognitiewe patrone aan die lig te bring (Sien Bylaag 4):
 - A: Aktiverende gebeurtenis
 - B: Geloofsisteam
 - C: Gevolge
- Daar kan gepoog word om die gesin se geloofsteme in duidelike terme te identifiseer en te verander, deur middel van veral twee tegnieke (uit Olsen 1993:64-65):
 1. Rolspel: Die gesin moet aangemoedig word om met mekaar te praat oor die probleem en hulle moet dit *voorstel* (rolspel). Geloofsteme sal nie summier na vore kom nie en die navorser moet 'n aktiewe rol speel om

hierdie knelpunte uit te lig. Strukturele en interaksionele problematiek kan deur middel van rolspel figureer.

2. Opsporing (*tracking*): Argumente wat tussen sessies plaasvind, moet gerekonstrueer word. Let op na die verskillende response en faktore wat tot misverstande kan lei. (Response word gewoonlik heeltemal buite verband geruk.)
- Nog 'n tegniek wat gebruik kan word nadat geloofstelsels geïdentifiseer is, is om die gesinslede te vra wat die kans is dat die geloof waar is, en of hulle ander maniere kan voorstel om na die situasie te kyk. Laat hulle dan 'n dinkskrum hou om ander maniere te vind waarop daar na die situasie gekyk kan word (Olsen 1993:66). (Geloofstelsels sal nie bloot verander deur net daaroor te praat nie.)
 - In-sessie take: Die gesin moet hier gehelp word om problematiese geloofstelsels uit te daag. Daar moet gespesifiseer word wat elke gesinslid kan doen om ander gesinslede te wys dat hul geloofstelsel verkeerd is. (Aangesien gesinslede soms neig om hul problematiek te veralgemeen, sal die navorser spesifiek moet poog om hulle geloofstelsel baie deeglik te eksplloreer.) Geloofstelsels sal slegs verander indien dit na die bewustelike vlak gebring en deur nuwe ervarings uitgedaag word.
 - Huiswerktake kan behels dat die gesinslede hul problematiese geloofstelsels in 'n dagboek neerskryf. Die gesin hou dus elke dag 'n gesinsvergadering waar belewenisse gedeel word en begrip vir mekaar se geloofstelsels opgebou word, maar waar ondersteuning en uitdaging vir verandering ook kan plaasvind.

Sessie 6:

MULTIGENERATIEWE BEHANDELINGSPLAN

Doelstelling: Die doel is om insig te kry in die mate van invloed wat die gesin van oorsprong op die ouerpaar het. Op hierdie manier kan hulle gehelp word om meer gedifferensieerd te raak van hul gesin van oorsprong, sodat 'n hoër vlak van selfdifferensiasie bereik kan word.

- Terugvoering van die huiswerktake. Die vraag is: *Kon die kognitiewe distorsies geïdentifiseer en verander word?*
- Eksplorاسie vind deur 'n genogram plaas (Bylaag 5). Deur die eksplorering van hul geloofstelsels en gesin van oorsprong, kan die egpaar onbewuste kontrakte wat hulle saam met hulle na die huwelik gebring het, waarneem en vasstel hoe hierdie kontrakte die huwelik of gesin se geloofstelsel en hul kommunikasie beïnvloed (Becvar & Becvar 2000:163-165).
- Die oorsprong van die egpaar se geloofstelsels moet bespreek word en dus word die invloed van die gesin van oorsprong op die egpaar se problematiek of geloofstelsel bepaal.
- Die verskynsel van gesinsverhoudings en potensiële kliënte moet aangespreek word en, indien nodig, moet die gesin gedetrieguleer word.
- Verandering vind nie volgens Becvar en Becvar (2000:162-163) plaas deur slegs tot insig of begrip van gesinspatrone te kom nie, maar wel deur daadwerklike veranderinge in die gesin van oorsprong te bewerkstellig, sodat 'n groter mate van differensiasie van die *self* ook kan plaasvind. Die navorser bepaal dus die gesinslid se vlak van differensiasie tot die gesin van oorsprong (op 'n kontinuum van *afson* van die gesin van oorsprong aan die een kant, tot

verstrengeld aan die ander kant). Dit maak egter nie saak waar die gesinslid hom of haar op die kontinuum bevind nie, die doel bly steeds om meer gedifferensieerd van die gesin van oorsprong te raak. Dit impliseer nie dat die gesinslid enige konflik sal ontlok nie, maar dat hy of sy hom of haar slegs van die gesin van oorsprong sal differensieer. (Sien Hoofstuk 5; 5.7.1 en Bylaag 6.)

- Huiswerktake word aan die gesin gegee wat toepaslik en prakties moontlik is ten opsigte van die gesin se spesifieke behoeftes (dit behels moontlik teruggaan na die gesin van oorsprong).

Sessie 7:

INDIVIDUEEL ONTWIKKELENDE KWESSIES (Objekrelasie)

Doelstelling: Na aanleiding van die vorige sessie(s) kan dieperliggende kwessies na die oppervlak gebring word. Hierdie kwessies kan óf geïdentifiseer en behandel word, óf 'n gepaste verwysing kan gemaak word.

- Indien vereis, kan terugvoer na aanleiding van die vorige sessie se take bespreek word.
- Die volgende uit Becvar en Becvar (2000:176) dien as moontlike behandelingstrategieë:
 1. *Projeksies:* Die navorser help die gesinslid om projeksies (byvoorbeeld ang) te identifiseer en poog om negatiewe projeksies uit te skakel.
 2. *Splitsing:* Die navorser help die gesinslede om hul geneigdheid tot *splitsing* te herken en help hulle om meer verdraagsaam teenoor ambivalensie te word.

3. Die navorser moet moontlik sekere gesinslede help om eers met hulle onopgeloste droefheid (wat probleme in hul huidige verhouding veroorsaak) te deel, voordat daar vooruitbeweeg kan word. Indien hierdie onopgeloste hartseer nie behandel word nie en aanvaarding en begrip nie bereik word nie, kan huidige verhoudings swaar daaronder ly.

Die navorser sal bepaal of 'n gesinslid moontlik vir verdere terapie verwys moet word.

Bogenoemde dien as die raamwerk waarvolgens die navorser te werk sal gaan om die geïntegreerde gesinsterapeutiese model te beproef.

4.5 Proefpersone

Die navorser beoog om met een hersaamgestelde gesin te werk. Die spesifieke hersaamgestelde gesin moet 'n egpaar met kinders aan beide kante insluit, en die vorige huweliksmaats moet verkieslik weer getroud wees. Met inagneming van die gesin en die navorser se beskikbaarheid, sal die navorser hulle vir ongeveer ses tot agt sessies sien, afhangende van die gesin se unieke situasie. Die navorser sal verdere reëlings met die gesin tref ten opsigte van administratiewe sake, soos die plek waar die sessies sal plaasvind.

4.6 Hipoteses

Die navorser stel die volgende hipoteses:

Hipotese 1

As gevolg van die kompleksiteit van die hersaamgestelde gesin en onvoldoende voorbereiding vir die totstandkoming van hierdie gesin, beskik hersaamgestelde gesinne nie oor voldoende probleemoplossingsvaardighede nie. Derhalwe is die

blote aanleer van hierdie vaardighede nie genoeg om die potensiële multiproblematiek aan te spreek nie.

Hipotese 2

Indien afbrekende en negatiewe kommunikasiepatrone geïdentifiseer word, kan meer effektiewe kommunikasievaardighede met behulp van psigo-opvoeding en inoefening aangeleer en derhalwe toegepas word.

Hipotese 3

Indien insig in hul unieke struktuur as hersaamgestelde gesin verkry kan word en herstrukturering gevolglik kan plaasvind, sal die hersaamgestelde gesin volgens meer funksionele patrone kan funksioneer.

Hipotese 4

Indien dieper begrip van mekaar se geloofstelsels (kognitiewe distorsies) bereik kan word, sal die hersaamgestelde gesin meer toepaslike geloofstelsels kan konstrueer.

Hipotese 5

Indien begrip vir die invloed van die gesin van oorsprong tot stand kom, sal dit aanleiding gee tot insig in mekaar se geloofstelsels en lei tot 'n hoër vlak van selfdifferensiasie.

4.7 Slot

Die navorser sal in die volgende hoofstuk terugvoer gee oor die inhoud van die sessies en oor belangrike aspekte wat daaruit na vore gekom het. Daarna sal die sessies kortliks en krities bespreek word.

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSRESULTATE

In hierdie hoofstuk word die navorsingsresultate van die studie weergegee. Die navorser gee dus volgens die struktuur wat in Hoofstuk 4 weergegee is, terugvoer oor die inhoud van die sessies, en bepaal of die doelstellings bereik is, al dan nie.

5.1 Biografiese gegewens

Die gesin bestaan uit mnr L (50 jr), mev L (37 jr), kind E (8 jr) en kind M (3 jr). Mnr L was voorheen vir 18 jaar met mev M (43 jr) getroud en hulle het drie kinders: kind I (24 jr), kind K (21 jr) en kind H (19jr). Mev L was voorheen twee keer getroud. Haar eerste huwelik was met mnr F (42 jr). Sy was ook vir vyf jaar met mnr A (41 jr) getroud, en uit daardie huwelik is kind E gebore. Mnr en mev L het in 1996 in die huwelik getree. Mnr L is 'n ingenieur en het sy eie besigheid en mev L sien na die kinders om en verkoop deelyds skoonheidsmiddels.

5.2 Sessie 1

Aanmeldingsprobleem

Doelstelling: Om die gesin te ontmoet en te begin bou aan 'n terapeutiese verhouding.

5.2.1 Uitkomst

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- Bekendstelling: 'n Kort bekendstelling waarin die navorser se kwalifikasies en 'n verduideliking van die oorhoofse doel met terapie aan die egpaar gegee is.
- Feitlike gegewens: Die egpaar deel op 'n meer informele vlak hul stokperdjies en vryetydsbesteding met die navorser. Mev L noem dat sy as 'n stokperdjie op lap verf en klasse neem daarvoor. Sy werk ook graag in die tuin en geniet dit om kos te maak. Mnr L noem dat hy nie eintlik 'n stokperdjie het nie. Hy het aan marathonwedlope deelgeneem toe hy jonger was, maar deesdae is hy meer 'n sporttoeskouer as 'n deelnemer. Beide deel ook hul gegewens rakende hul vorige huwelike en hul kinders (soos vermeld onder biografiese gegewens).
- Vorige terapeutiese ervaring: Mnr L het na sy egskeiding berading ontvang. Sy ervaring daarvan was positief, maar hy het gevind dat die verandering wat bewerkstellig is, slegs tydelik van aard was. Die egpaar was ook vir 'n kort tyd saam vir berading (pastorale berading) vóór hul huwelik. Albei huweliksmaats toon 'n positiewe houding teenoor terapie en die potensiele waarde daarvan vir hulle as hersaamgestelde gesin.
- Terapeutiese kontrak: Wedersydse verwagtinge van die terapeutiese proses word bespreek. Die navorser beklemtoon veral vertroulikheid, eerlikheid en bywoning as belangrike aspekte. Die egpaar bevestig die waarde van eerlike deelname tot terapie, omdat dit andersins van geen hulp sal wees nie.
- Terapeutiese proses: Die navorser beskryf die terapeutiese proses aan die egpaar. Sy noem dat ongeveer ses tot agt sessies deurloop sal word. Verskeie administratiewe sake, soos ontmoetingstye, word afgehandel. Daar word op Donderdagaande as 'n wedersyds aanvaarbare tyd ooreengekom. Die sessies sal by die egpaar se woning geskied.

- Huiswerk: Die navorser stel dié taak aan die egpaar: Om na te dink oor die rede waarom hulle dit nodig vind om terapie te ontvang.

5.2.2 Bespreking

Aanvanklik was die egpaar onseker oor die terapeutiese proses, aangesien die proses (en die navorser) vir hulle onbekend was. In die loop van die sessie het albei egter ontspan en vrymoedig deelgeneem, deur oor hul vryetydsbesteding en stokperdjies te praat. Mev L is ekstroverties en het vinnig op 'n emosionele vlak begin deel. Sy het byvoorbeeld vroeg in die sessie haar negatiewe gevoelens ten opsigte van mnr L se jongste dogter (kind H) uitgespreek. Mev L voel dat kind H slegs vir mnr L kontak as sy geld wil hê. Dit frustreer mev L, want sy voel dat mnr L hom laat manipuleer deur kind H. Mnr L is meer introverties en terughoudend. Dit was telkens nodig dat die navorser direkte vrae aan mnr L rig om hom by die sessie te betrek. Mnr L se mening oor genoemde konflik ten opsigte van kind H is dat dit sy vaderlike plig is om kind H finansiëel te onderhou. Mev L het mnr L telkens tydens sy vertelling onderbreek om verdedigend haar kant te probeer verduidelik. Die egpaar het vinnig begin praat oor dit wat hulle beleef as die problematiek, met ander woorde, die konflik ten opsigte van kind H. Die navorser het geluister en geleentheid gegun vir katarsis, maar by die doelstelling gebly sodat die model nie vooruitgehoop word nie. Die navorser het die egpaar gerusgestel dat die knelpunte waaroor hulle tydens hierdie sessie gepraat het, weer in die volgende sessies aangeraak sou word.

5.3 Sessie 2

Probleemoplossingsmetode

Doelstelling:

- a. Om kernkwessies wat verwant tot die hersaamgestelde gesinsdinamika is en moontlik in dié gesin teenwoordig kan wees, te assesseer.

b. Identifisering van die probleem wat die gesin vir terapie gebring het. Die probleemoplossingsvaardighede moet geassesseer word en die gesin moet deur middel van psigo-opvoeding probleemoplossingsvaardighede aanleer.

5.3.1 Uitkomst

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- Kernknelpunte uit Visser en Visser (1996:7-11) wat met hersaamgestelde gesinslewe verband hou, is bespreek:
 - a. Die egpaar toon insig ten opsigte van die verskil tussen 'n kerngesin en 'n hersaamgestelde gesin en besef dat daar tans baie hersaamgestelde gesinne is wat met soortgelyke problematiek worstel. Mev L noem dat daar heelwat hersaamgestelde gesinne is in die kompleks waar hulle woon. Albei voel dat hulle nie alleen in hul komplekse gesinsituasie is nie.
 - b. Die egpaar het geen voorbereidings getref om as hersaamgestelde gesin saam te leef nie en spreek hul spyt daaroor uit. Albei voel dat hulle met onrealistiese gelowe in die hersaamgestelde gesinstruktuur ingestap het. Mev L verwys na 'n tydperk van maanskyn en rose voordat hulle getroud is. Mnr L het haar teen die probleme met die kinders beskerm, maar nadat hulle getroud is, het die probleme, van onder andere kind H se gevoel van antagonisme teenoor mev L begin.
 - c. Die egpaar beleef 'n gevoel van magteloosheid om die problematiek wat hulle ervaar, aan te spreek. Mnr L voel onder meer magteloos ten opsigte van die verbetering van die verhouding tussen mev L en kind H. Mev L staan vas by haar opinie dat kind H vir mnr L manipuleer. Nie een van die huweliksmaats wil dus toegee nie.
 - d. 'n Lang bespreking oor die kwaliteit van hul huweliksverhouding het ontstaan. Albei stem saam dat hul huwelik soms goed en soms problematies is. Daar is definitiewe sensitiewe areas waaroor hulle glad

nie kan saamstem nie, wat konflik veroorsaak. Veral die verskille ten opsigte van die egpaar se siening van kind H is problematies. Mnr L voel dat dit sy vaderlike plig is om finansiële voorsiening vir kind H se tersiëre onderrig te maak, terwyl mev L voel dat kind H vir mnr L manipuleer en hom slegs kontak as sy geld nodig het en sy (mev L) haar sente moet omdraai om uit te kom met haar geld. Nog 'n twispunt is die verskil in die egpaar se perspektief oor die dissiplinering van hul kinders. Mnr L het 'n streng en rigiede siening, terwyl mev L 'n meer buigsame styl handhaaf.

- Identifisering van die probleem: Voortvloeiend uit die genoemde knelpunte en die uitvoering van die stappe van probleemoplossing, het die egpaar die kernproblematiek geïdentifiseer, naamlik:
 - a. Gebrekkige kommunikasie.
 - b. 'n Tekort aan begrip en onderhandeling in hul huweliksverhouding.
 - c. Swak konflikhantering. Aangesien beide huweliksmaats by hul standpunt staan wat kind H betref, ervaar hulle gewoonlik eers konflik, waarna mnr L gewoonlik die kwessie los, as gevolg van albei huweliksmaats se gevoelens van magteloosheid en frustrasie. Die egpaar noem verder dat hulle ook konflik ervaar wat die dissiplinering van die inwonende kinders betref, aangesien hulle glad nie daaroor praat nie en oor die toepassing van dissipline verskil.

- Assessering van probleemoplossingsvaardighede: Wat bogenoemde sensitiewe kwessies aanbetref, is die egpaar se probleemoplossingsvaardighede swak. Beide voel baie sterk oor hul eie standpunt (wat die konflik veroorsaak). Mnr L noem dat hy voel dat hy onregverdig aangeval word en dat mev L onbillik is as sy noem dat kind H hom manipuleer. Mev L voel dat mnr L nie na haar luister nie en sy is gefrustreerd omdat kind H probleme in hulle huwelik veroorsaak. Geen oplossing word bereik nie en die twispunt word gewoonlik net gelos. Ten

opsigte van die dissiplinerings van die kinders in die huis, sal konflik gewoonlik om 'n praktiese kwessie ontstaan, byvoorbeeld kind E wat laat vir aandete opdaag. Mnr L glo in spesifieke tye en mev L nie. Die kern van hierdie problematiek, naamlik swak kommunikasie wat geloofsbetref, word nie besef nie en 'n sekondêre rusie ontstaan dus omdat kind E laat was.

5.3.2 Bespreking

Tydens die bespreking van die probleemoplossingsmetode noem David.C Olsen (die outeur van die geïntegreerde model) dat probleemoplossing as metode 'n eenvoudige en effektiewe werkwyse kan wees om gesinne te help. Dit is egter gewoonlik nie effektief genoeg om 'n gesin of egpaar wat met komplekse en langdurige problematiek worstel, te help nie. Die navorser het tydens haar sessie 'n uitstekende praktiese voorbeeld van hierdie stelling gekry. Die navorser het die kernproblematiek geïdentifiseer, naamlik gebrekkige kommunikasie. Die egpaar het dit beaam, aangesien die konflik ontstaan omdat hulle nie mekaar se siening begryp nie, maar omdat hulle ook nie bereid is om hul eie siening te verander nie. So sal mev L by haar siening hou dat kind H mnr L net kontak wanneer sy geld nodig. Mnr L sal weer nie afwyk van sy siening dat dit sy vaderlike plig is om kind H finansiëel te ondersteun nie. Uiteindelik gaan dit dus nie vir hulle oor geld nie, maar om effektief met mekaar daarvoor te kommunikeer. Die navorser het die stappe van die probleemoplossingsmetode gevolg (Bylaag 1) en alternatiewe oplossings is voorgestel (Bylaag 2). Die proses word in die tabel hieronder voorgestel. Slegs enkele uitkomstes word hier voorgedra:

Stappe
Definieer die probleem: <ul style="list-style-type: none">• Gebrekkige kommunikasie.
Identifiseer alternatiewe oplossings: <ol style="list-style-type: none">a. Raadpleeg literatuur oor kommunikasie.b. Woon 'n werkwinkel by.c. Gaan alleen uit.
Bespreek moontlike gevolge vir elke alternatiewe oplossing: <ol style="list-style-type: none">a. Positiewe gevolg: kennis is mag. Negatiewe gevolg: prakties moeilik toepasbaar.b. Soos bogenoemde.c. Positiewe gevolg: tyd word alleen deurgebring (sonder steuring van kinders). Negatiewe gevolg: sien onderstaande paragraaf.

Tydens die egpaar se bespreking van bogenoemde negatiewe gevolg het konflik ontstaan toe hulle mekaar begin blameer vir hul gebrekkige kommunikasie. Mev L het genoem dat hulle nooit alleen sal kan uitgaan nie, omdat mnr L altyd laat werk. Mnr L het genoem dat *iemand* geld moet verdien en die egpaar het gevolglik oor finansies begin stry.

Dit was vir die navorser duidelik dat dieper eksplorering van die egpaar se kommunikasieproblematiek nodig is. Dit was egter uiters waardevol om kommunikasie as 'n knelpunt in die egpaar se huwelik te identifiseer en om 'n beeld te verkry van hulle probleemoplossingsvaardighede (of die tekort daaraan).

5.4 Sessie 3

Interaksionele metode

Doelstelling: Die assessering van die egpaar se kommunikasiepatrone en -vaardighede en die aanleer van meer effektiewe kommunikasie.

5.4.1 Uitkomst

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- **Kommunikasiepatrone:** Die egpaar stem saam dat hulle 'n simmetriese patroon van kommunikasie het, omdat albei onder meer hardkoppig is en by hul punt staan. (Só voel mev L dat kind H vir mnr L manipuleer, terwyl mnr L voel dat dit sy vaderlike plig is om sy kind te ondersteun). Die egpaar verval in 'n vervolger-verwyderaar-dans (*pursuer-distancer*). Mev L sal mnr L najaag wanneer hulle byvoorbeeld oor kind H argumenteer. Mnr L sal eers poog om met mev L te praat en later sal hy homself gefrustreerd uit die argument verwyder. Elkeen dink die ander een is die probleem. Hulle is vasgevang in 'n negatiewe interaksiepatroon van hul eie denkwyse.
- **Kommunikasievaardighede (Bylaag 3):** Elkeen is van mening dat die ander een nie effektief luister nie. Mev L voel dat mnr L gepreokkupeer is met werk en nie na haar luister as sy met hom praat nie en ook nie met haar praat oor die verloop van sy dag nie. Mnr L noem dat hy na 'n moeilike dag nie lus is om oor werk te praat nie en dat hy eers nodig het om te ontspan. Mnr L noem dat hul kommunikasie verder gestrem word deur mev L se reaksie op dit wat sy as kritiek beleef. As Mnr L byvoorbeeld sou vra waarom mev L met dissipline dreig en dit dan nie uitvoer nie, sal mev L weier om verder daaroor te praat en haar onttrek.

- Psigo-opvoeding: Die navorser bespreek vanuit *Lifeline SA* (1997:28-30) met die egpaar die belangrikheid van *luister*.
 - Effektiewe luister na emosies is belangrik sodat 'n dieper begrip vir die persoon kan ontstaan (dikwels word daar slegs halfhartig geluister).
 - Effektiewe luister na die situasie is belangrik (aangesien 'n mens aanvanklik net 'n gedeelte van die beeld sien).
 - Effektiewe luister na die persoon se unieke ervaring van die probleem (die huweliksmaat ervaar die probleem intens).

Die volgende aspekte rakende effektiewe kommunikasie word vanuit Garland (1978:51-101) met die egpaar bespreek:

1. Parafrasering: Die herhaling in jou eie woorde van wat jou huweliksmaat gesê het, sodat jy kan wys dat jy geluister het en die boodskap begryp het.
2. Nie-verbale kommunikasie: Jou huweliksmaat sê baie deur sy of haar liggaamstaal. (Mnr L noem dat hy soms 'n knop op sy maag kry as hy met mev L oor kind H moet praat. Mev L sal fisies haar rug op Mnr L keer as sy voel dat sy gekritiseer word.)
3. Die verskil tussen opinie en feite: Die navorser beklemtoon dat die huweliksmaats baie verskil wat hul persoonlikhede betref. Gevolglik sal hul sieninge ook verskil. Mnr L is byvoorbeeld introverties en rigied oor dissipline en mev L is ekstroverties en meer buigsaam, maar dit beteken nie dat die een reg en die ander een verkeerd is nie. Die vermoë om die ander een se perspektief te begryp, is belangriker. Verder is dit mev L se opinie dat mnr L vir kind H tot onafhanklikheid moet dwing deur nie vir haar geld te gee nie. Dit is mnr L se opinie dat dit wel sy vaderlike plig is om finansieel vir sy kinders te voorsien.
4. Onderhandeling: Die navorser noem onder meer die belangrikheid daarvan om by die kernknelpunt te bly en nie te poog om mekaar

se gedagtes te lees en aannames te wil maak nie. Sy noem ook dat hulle gebeure uit die verlede met rus moet laat. Mev L het byvoorbeeld by geleentheid genoem dat sy daarvan sal hou as mnr L vroeër van die werk tuiskom en haar meer met die kinders help (ook wat dissiplinering betref). Mnr L het genoem dat hy nie besef het dat dit mev L se behoefte is nie. Beide het ook erken dat hulle argumente uit die verlede ophaal. Mev L sal byvoorbeeld na die vorige kere verwys toe kind H ook geld wou gehad het.

- **Kompromie:** Deur te poog om die negatiewe interaksiepatrone te verbreek en die ander persoon se boodskap (gevoel) te probeer hoor en begryp, poog die egpaar om wedersydse kompromieë aan te gaan. Die navorser vra aan die egpaar om elk 'n kwessie te noem wat hulle tans pla, sodat daar gepoog kan word om 'n kompromie te bereik. Dissipline word as 'n huidige geskilpunt bespreek. Mnr L voel dat mev L nie hou by 'n spesifieke roetine ten opsigte van dissipline nie. Mev L kla dat mnr L nie by die huis is om te help wat die roetine van die kinders betref nie. **Kompromie:** Mnr L sal twee aande per week vroeër huis toe gaan om te help met die kinders en mev L sal poog om te hou by die reëls of roetine waaroor daar ooreengekom is.
- **Huiswerk:** Die navorser motiveer die egpaar om die kompromieë waaroor ooreengekom is, na te kom. As 'n argument wel sou ontwikkel, moet hulle dit neerskryf en saambring vir die volgende sessie.

5.4.2 Bespreking

Ter evaluering van die sessie is die navorser van mening dat die sessie baie dieselfde verloop het as die tweede sessie. Die interaksionele metode het belangrike aspekte in die egpaar se problematiek na vore gebring en lig gewerp op verskeie aspekte, byvoorbeeld 'n tekort aan luistervaardighede en 'n tekort aan begrip vir mekaar se sieninge. Die navorser is egter van mening dat die

egpaar se tekort aan luistervaardighede teruggevoer kan word na hulle onwilligheid om hul standpunte te verander, wat daartoe aanleiding gee dat hulle nie na mekaar luister nie. Die egpaar is egter reeds so vasgevang in hul disfunksionele kommunikasie (en die gevolglike problematiek) dat dit naïef sal wees om te dink dat slegs die aanleer van verskeie kommunikasievaardighede tot die oplossing van die egpaar se probleme sal kan lei. Verdere eksplorاسie is nodig, wat wel na aanleiding van die konstruksie van die model in die loop van die komende sessies aangespreek sal word. Die sessie was dus van waarde, omdat die egpaar van hul kommunikasiepatrone geleer het. 'n Bewustheid het ontstaan ten opsigte van die beduidende verskille in hul sieninge oor aspekte soos die dissiplinerings van hul kinders en hul kommunikasie hieroor. Die navorser het dit goed gevind om slegs 'n kompromie te bereik oor een aspek (*'n druppel in die emmer*), sodat die egpaar hul aangeleerde vaardighede kan oefen.

5.5 Sessie 4

Strukturele metode

Doelstelling: Om die egpaar deur middel van psigo-opvoeding insig in hul gesinstruktuur te laat ontwikkel en om die egpaarsubsisteem te herstruktureer.

5.5.1 Uitkomst

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- Huiswerk: Albei huweliksmaats het gehou by die kompromieë wat tydens die tweede sessie aangegaan is. Mnr L het twee aande vroeër huistoe gegaan en mev L het gehou by die kinders se roetine.
- Psigo-opvoeding: Die navorser verduidelik aan die egpaar die hoofkonsepte van die strukturele metode (soos bespreek in Hoofstuk 3). Dit word gedoen

deur voorbeelde van die egpaar se unieke situasie te gebruik ter verduideliking van die konsepte. Die hoofkonsepte behels die volgende:

1. Substeme wat onderverdeel word in:
 - a. 'n Egpaarsubsteeem.
 - b. Ouersubsteeem.
 - c. 'n Kindersubsteeem.

Die navorser verduidelik aan die egpaar dat (a) die egpaarsubsteeem volgens haar assessering die belangrikste aspek (in dié egpaar se geval) ten opsigte van hulle problematiek is, aangesien dit juis tussen hulle as huweliksmaats is dat die probleme ervaar word. Die navorser noem dat hulle later in die sessie meer hieroor sal praat. Die (b) ouersubsteeem behels aspekte soos ouerskapstyle. Die egpaar se ouerskapstyle verskil aansienlik van mekaar, veral wat dissiplinerig betref. Na 'n bespreking besef die huweliksmaats dat dit grootliks te wyte is aan hulle agtergrondverskille en die wyse waarop hulle grootgemaak is. Mnr L se ouers was rigied in hul ouerskapstyl en mev L het op 'n plaas grootgeword met 'n meer buigsame ouerskapstyl. Die navorser verduidelik wat die (c) kindersubsteeem behels en die huweliksmaats noem dat die twee kinders wat in die huis woon, goed oor die weg kom. Aanvanklik het mnr L en kind E (mev L se kind by haar vorige man) gesukkel om 'n verhouding te bewerkstellig, maar hulle het nou 'n gemaklike verhouding. Mev L noem dat hulle versigtig is om kind M (die egpaar se eie kind) nie voor te trek nie. (Daar is minimale kontak met mnr L se kinders.)

2. Die belangrikheid van duidelike grense in 'n hersaamgestelde gesin word aan die egpaar verduidelik. Daar moet gewaak word teen te rigiede of verstrengelde grense. Mev L voel dat die grense wat kind E betref, duidelik is. Kind E se biologiese pa en mev L het 'n goeie verstandhouding wat kind E betref. Aangesien mnr L se kinders veel ouer is, en as gevolg van die konflik

met kind H, is die grense wat mnr L se kinders betref, nie so duidelik geformuleer nie. Duideliker grense bestaan wel ten opsigte van mnr L se oudste twee kinders, maar verstrengelde grense bestaan wat kind H aanbetref.

3. Die navorser verduidelik aan die egpaar die gevaar van kliekvorming in 'n hersaamgestelde gesin. 'n Hipotetiese situasie word geskets van wat sou gebeur as mnr L en kind H moontlik 'n koalisie teen mev L sou vorm. Die gevolge wat dit vir die egpaar se huwelik sou hê, word bespreek. Die egpaar voel egter dat daar tans nie kliëks teenwoordig is nie. ('n Kliek bestaan wel tussen kind H en mnr L se vorige egmaat teen mev L, maar aangesien die navorser slegs met dié egpaar en gesin werk, val dit nie binne die bestek van die terapie nie.) (Becvar & Becvar 2000 :198-201 & Gladding 1995:198-199.)
- Herstrukturering van die egpaarsubsisteem: Die navorser eksplorieer dit wat volgens haar assessering die kern van die egpaar se problematiek is, naamlik die egpaarsubsisteem. Daar word veral gefokus op akkommodasie en onderhandeling wat teenwoordig moet wees in die egpaarsubsisteem. Mev L voel dat sy mnr L beter kan akkommodeer, veral wat kind H betref. Mev L toon die insig dat sy hom baie kritiseer wat sy kinders betref en dat sy hom meer moet akkommodeer, omdat sy kinders vir hom baie belangrik is. Mnr L verstaan onder akkommodasie pogings om 'n ander persoon gemaklik te laat voel. Na 'n omskrywing van die begrip, naamlik om mekaar se unieke style in ag te neem, noem mnr L dat hy mev L ook slegs in 'n mate akkommodeer. Hy noem dat hy meer akkommoderend kan wees wat die dissiplinerings van die kinders betref. Albei is van mening dat hulle mekaar slegs gedeeltelik akkommodeer. Wat onderhandeling betref, voel mev L dat hulle wel kan onderhandel, maar oor sekere problematiese kwessies (soos die dissiplinerings van die kinders) hulle nog nooit werklik gepraat het nie. Hulle siening verskil in so 'n groot mate wat dit betref dat hulle gewoonlik konflik ervaar as dit by dissipline kom: Elkeen staan by sy of haar standpunt en los

dan gewoonlik die argument. Mnr L noem dat hulle vermoë om te onderhandel nie goed is nie. Hy noem dat mev L baie sensitief is vir kritiek. As hy byvoorbeeld met haar praat oor 'n knelpunt, soos sekere reëls vir die kinders, ervaar sy dit onmiddellik as kritiek en weier sy om verder daaroor te praat. Albei noem dat hulle hardkoppig is en nie maklik toegee nie, wat veroorsaak dat hulle nie kan onderhandel nie.

- Akkommodasie en onderhandeling: Die navorser fokus op een area (dissiplinerings van die inwonende kinders) waarmee die egpaar tans konflik ervaar. Wedersydse akkommodasie en onderhandeling word voorgestel. Mnr L is van mening dat mev L strenger moet wees in haar toepassing van dissipline. Hy noem dat kind E eintlik teen halfses saans moet tuis wees, maar dat sy die vorige aand eers ná sesuur opgedaag het. Hy noem dat hy sterk voel daaroor dat mev L nie net moet dreig om te straf nie, maar ook moet hou by wat sy sê, om só aan die kinders struktuur te bied. Mev L raak verdedigend (sy ervaar kritiek teen haar) en noem dat mnr L nie die hele dag tuis is om te sien hoe die kinders haar uitput nie. Mev L voel ook dat mnr L nie so betrokke is by die kinders se dissiplinerings as wat hy moet wees nie, veral wat kind E betref, omdat sy nie mnr L se kind is nie. Die navorser eksploreer 'n moontlike bevredigende middeweg vir die egpaar. Die egpaar kom na afloop van 'n bespreking ooreen dat mnr L meer betrokke sal wees by die dissiplinerings van die kinders en mev L noem dat sy meer konsekwent sal wees in haar toepassing van reëls. Besonderhede soos spesifieke slaaptye vir die kinders word verder bespreek.
- Huiswerk: Die navorser gee aan die egpaar die taak om wat dissipline betref, mekaar te akkommodeer en te onderhandel, soos wat dit tydens die sessie bespreek is.

5.5.2 Bespreking

Hierdie metode spreek die problematiek van die egpaar op 'n uitstekende manier aan. Dit is juis die egpaar se onvermoë om mekaar (oor sekere sensitiewe onderwerpe soos dissiplinerig) in onderhandeling te akkommodeer wat probleme veroorsaak. Die egpaar het aanvanklik nie die konsep akkommodasie verstaan binne die bestek van die metode nie, maar ná 'n verduideliking deur die navorser is dit begryp. Die strukturele metode fokus op die hier en nou en die navorser het tydens hierdie sessie (met dit wat die egpaar na vore gebring het) besef dat verskeie van die redes waarom die egpaar probleme ervaar om mekaar tot 'n onderhandeling te akkommodeer, met gebeure uit die verlede te doen het (wat volgens die navorser in komende sessies aan die lig sal kom).

5.6 Sessie 5

Kognitiewe metode

Doelstelling: Om kognitiewe distorsies eie aan die hersaamgestelde gesin te identifiseer en te bespreek. Om verder ook insig in te win oor afbrekende kognitiewe distorsies en om meer toepaslike geloofstelsels te ontwikkel.

5.6.1 Uitkomstes

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- 'n Eksplorasie bespreking oor kognitiewe geloofstelsels in die hersaamgestelde gesin (die navorser het 'n spesifieke problematiek geïdentifiseer waarmee die egpaar worstel, naamlik dissipline):

- Persepsies (*Wat is elkeen se eie persepsie van dissipline?*): Mnr L se persepsie wat dissipline betref is streng gehoorsaamheid, byvoorbeeld die kinders *moet* saans om agtuur gaan slaap. Mev L se persepsie hou verband daarmee om 'n goeie waardesisteem deur dissipline op te bou, byvoorbeeld dat haar kinders sal weet wat reg en verkeerd is.
- Verwagting (*Wat verwag elkeen van sy of haar dissiplineringsstyl?*): Beide meen dat die ander huweliksmaat se siening van dissipline is soos wat dit is omdat hulle wil hê hul kinders moet respek vir hul medemens ontwikkel, byvoorbeeld om volwassenes as *oom* of *tannie* aan te spreek. Die erkenning van outoriteit deur die aanleer van goeie dissipline is vir albei ouers baie belangrik. Hulle kinders moet nou reeds leer om gesag te erken, sodat hulle dit as volwassenes ook sal doen.
- Toeskrywing (*Waarom dink hy of sy dat die ander huweliksmaat geloof het in sy of haar spesifieke dissiplineringsstyl?*): Mnr L skryf sy vrou se siening van dissipline aan 'n soort *New Age* siening toe (mev L is heelwat jonger as mnr L). Mev L is buigsaam in haar toepassing van dissipline. Dit hang egter ook af van die spesifieke dag se gebeure. As die kinders byvoorbeeld in die middag geslaap het, kan hulle later gaan slaap in die aand, maar indien hulle uit was vir die dag, moet hulle vroeër gaan slaap. Mev L is van mening dat mnr L in 'n meer rigiede siening van dissipline glo. Mnr L glo vas dat 'n kind 'n spesifieke roetine moet hê. Die kinders moet volgens hom elke aand om agtuur gaan slaap.
- Aannames (*Wat sal die gevolg wees van hul dissiplineringsstyl?*): Albei huweliksmaats neem aan dat hul kinders, wat alle fasette van hul menswees betref, as verantwoordelike volwassenes sal grootword.
- Standaarde (*Wat is die ideaal wat dissiplineringsstyl betref?*): Albei huweliksmaats besef dat hulle die fundamente van dissipline kan lê, maar gee toe dat die ideaal nie altyd realiseer soos wat hulle dit wil hê nie. Mnr L sowel as mev L noem ook dat aspekte soos verkeerde vriende 'n groot rol kan speel (Huntley 1995:114-117).

- **Insig rakende geloofsisteme:** Die navorser verduidelik aan die egpaar hoe geloofsisteme patrone van gedrag kan laat ontstaan en dat hierdie geloofsisteme afbrekende gedrag in stand kan hou. Die navorser gebruik die kwessie van dissipline as voorbeeld, aangesien dit tans vir die egpaar 'n struikelblok is. Soos reeds genoem, het die huweliksmaats uiteenlopende geloofsisteme oor dissiplinering. Elkeen pas die tipe dissipline toe wat hy of sy glo korrek is en waarmee hy of sy self grootgeword het. Maar aangesien hulle geloofsisteme so radikaal verskil, ontstaan daar gewoonlik 'n argument en omdat elkeen glo dat sy of haar eie siening reg is, word 'n oplossing nooit bereik nie. As 'n verdere praktiese voorbeeld verwys die navorser na die kognitiewe patroon (Bylaag 4) ten opsigte van die knelpunt wat kind H betref:

A: Aktiverende gebeurtenis = Kind H bel mnr L vir geld

B: Geloofsisteam = Mnr L glo dit is sy vaderlike plig om finansieel aan kind

H te voorsien

Mev L glo dat kind H vir mnr L manipuleer om geld uit

hom te kry (wat sy vermors)

C: Gevolge = Konflik

- **Konfrontering rakende geloofsisteme:** Die navorser konfronteer die egpaar met die realiteit dat dit baie moeilik is om geloofsisteme te verander, aangesien dit oor 'n lang tydperk opgebou word en die individu veilig daarmee voel. Die egpaar kom tot die insig dat hul geloofsisteme verskil omdat hulle verskillende individue is, en dat hulle eerder begrip vir en insig in mekaar se geloofsisteme moet ontwikkel as om te poog om mekaar se sieninge te verander. Mev L noem dat sy meer sorgloos is; dit kom van haar dae as kind op die plaas, en dit het gevolglik 'n invloed op haar tipe dissiplinering. Mnr L noem dat hy in vaste reëls glo, omdat hy so grootgemaak is en hyself ook vaste roetines in sy lewe volg.

- Huiswerk: Die navorser gee aan die egpaar die taak om oop en eerlike diskussies aan te gaan oor hul verskillende geloofsisteme, aangesien hulle erken het dat hulle, wat dissipline betref, onkundig oor mekaar se geloofsisteme is.

5.6.2 Bespreking

Die egpaar was verbaas oor hul onkunde ten opsigte van mekaar se kognitiewe distorsies en dit was vir hul waardevol om dit te verwoord en gevolglik insig te ontwikkel in mekaar se sieninge en optredes. Hierdie metode het volgens die navorser goed ingeskakel by sy plek in die model, aangesien daar telkens verwys is na die vorige sessies en wat vroeër gesê en besef is. Dit was nodig dat die navorser eers kennis op die ander vlakke van die model moes inwin, voordat die konsep van kognitiewe distorsies met die nodige impak aan die egpaar verduidelik kon word.

Volgens die model word die verandering van geloofsisteme as 'n doelwit vir hierdie sessie voorgestaan. Tog het die navorser na aanleiding van die assessering van die egpaar se behoeftes en hul unieke situasie tot die besef gekom dat die fokus nie op verandering moet val nie, maar eerder op die ontwikkeling van begrip vir en insig in mekaar se geloofsisteme. Die egpaar het uiteenlopende geloofsisteme wat dissiplinerings betref, maar dit beteken nie dat mnr L se siening reg en mev L se siening verkeerd is nie. Wat hierdie sessie betref, was dit dus nie nodig dat een van die huweliksmaats sy of haar geloofsisteme moes verander omdat dit verwronge is nie. Dit was eerder nodig vir albei om tot insig te kom dat hulle geloofsisteme, wat die dissiplinerings van hulle kinders betref, aansienlik verskil en dat hulle 'n middeweg moes vind waarmee albei tevrede kan wees.

5.7 Sessie 6

Multigeneratiewe metode

Doelstelling: Om die bestaan van die gesin van oorsprong se geloofsisteme te identifiseer en insig daarin te ontwikkel, en om meer gedifferensieerd van die gesin van oorsprong te raak.

5.7.1 Uitkomst

Die volgende het in hierdie sessie na vore gekom:

- **Genogram:** Deur die egpaar se genogram te teken, het die paar die kompleksiteit van hul hersaamgestelde gesinsisteme visueel waargeneem. Die navorser beklemtoon dat begrip van gesinsagtergronde 'n sleutel is tot insig in mekaar se geloofsisteme (Bylaag 5).
- **Oorsprong van geloofsisteme:** Deur middel van 'n eksploratiewe gesprek verkry die navorser en die egpaar groter insig in hulle gesinne van oorsprong. Mnr L het op 'n dorp grootgeword. Sy herinneringe aan sy gesinslewe is neutraal. Mnr L noem dat hy nie baie gelukkige kinderjare gehad het nie, maar dat dit ook nie ongelukkige kinderjare was nie. Hy vertel dat sy gesin nie baie geheg aan mekaar was nie. Hulle was nie geweldig betrokke by mekaar se lewens nie, maar hy voel nie dat sy kinderjare sleg was nie. Mnr L onthou dat sy ouers stiptelik en streng was in hul opvoeding en dat hy nie daarteen gerebelleer het nie. Hy dink dat dit goed was. Mev L het op 'n plaas grootgeword en sy onthou vrye en sorgelose tye as kind. Sy is oorwegend deur haar ouma grootgemaak. Later het sy na 'n dorp getrek en sy was ook in 'n koshuis op dié dorp. Na skool het sy na haarself begin omsien. Daar word besef dat die egpaar uit geweldig verskillende agtergronde kom, met veral groot verskille ten opsigte van die opvoedingstyle

van hul ouers. Mnr L se ouers was streng en rigied, terwyl Mev L se ouers buigsaam en toegeeflik was.

- Psigo-opvoeding: Die navorser fokus uit Olsen (1993:67-69) op die aspek dat vroeë ervaringe geloofstelsels formuleer. Dit dien as 'n kognitiewe filter waardeur die egpaar na hul verhoudinge en gesin kyk. Die egpaar kom tot die insig dat, wat sekere sake betref, daar sprake is van 'n generatiewe erflating, met ander woorde, aspekte wat van een generasie na 'n volgende oorgedra word. Mnr L handhaaf 'n meer rigiede opvoedingstyl, soos wat sy ouers met hom gehandhaaf het. Hy het tydens die sessie genoem dat hy 'n voorstaander is van streng dissipline. Mev L het 'n meer ontspanne en toegeeflike ouerskapstyl, wat terugwys na die manier waarop sy op die plaas grootgeword het. Mev L het van gelukkige tye as kind gepraat toe hulle rondgehardloop het en enigiets kon doen. Sy sal dit graag ook aan haar kinders wil gee, maar sy noem dat tye nou baie anders is.
- Vlak van differensiasie: Die egpaar toon op 'n kontinuum hul vlak van differensiasie aan (Bylaag 6). Mnr L plaas homself in die middel van die kontinuum en is tevrede met sy vlak van differensiasie van sy gesin van oorsprong; dit is waarmee hy gemaklik voel. Mev L is van mening dat sy meer na die gedifferensieerde kant toe beweeg. Mnr L spreek sy verbasing uit en noem dat hy dink mev L meer ongedifferensieerd van haar gesin-van-oorsprong is. Mev L vermeld dat sy wel gereelde telefoniese kontak met haar ouers het, maar dat dit van 'n meer oppervlakkige aard is, aangesien dit is hoe sy dit verkies. (Mev L noem dat sy en haar moeder 'n plofbare verhouding kan hê as hulle mekaar te veel sien of as hulle te betrokke raak by mekaar se lewens.)

5.7.2 Bespreking

Die navorser kon die impak van die gesin van oorsprong op die egpaar se persoonlikhede en veral opvoedingstyle duidelik sien. Mnr L se opvoeding was streng en volgens hom was daar nie sprake van openhartigheid tussen gesinslede nie. Mnr L is ook ernstig en eng in sy opvoedingstyl, wat spreek van sy gesin van oorsprong. Mev L praat maklik en is meer toegeeflik en ontspanne in haar opvoedingstyl, wat ook herinner aan die wyse waarop sy opgevoed is. Die egpaar het ook mekaar se gesinne van oorsprong in die loop van die sessie geëksplorieer en meer begrip vir mekaar se perspektiewe ontwikkel. Dit was egter nie die egpaar se behoefte om te differensieer (volgens hierdie metode 'n primêre doel) van hul gesin van oorsprong nie. Die waarde het vir hulle daarin gelê dat hulle kennis van en insig in mekaar se gesin van oorsprong toegeneem het, wat weer kan oorfloei na ander fasette in hul huwelik. Op hierdie manier verstaan die egpaar nou mekaar se unieke hantering van dissipline beter. Dit sal 'n invloed hê op hul interaksie met mekaar en minder konflik, wat die kinders betref, veroorsaak. Deur die verloop van die model tot by hierdie sessie was 'n groeiende vlak van kennis van die egpaar teenwoordig, wat hoogs waardevol was vir die navorser en die egpaar, omdat sy hulle tot dieper insig kon lei.

5.8 Individueel ontwikkelende kwessies (objekrelasiemethode)

Doelstelling: Om die egpaar se individuele behoeftes en dieperliggende kwessies wat na die oppervlak gebring is, te assesser.

Volgens die model word hierdie sessie(s) gebruik vir 'n gesinslid of huweliksmaat wat individuele berading vereis na aanleiding van aspekte wat in die vorige sessie(s) na vore gekom het. Die navorser vind dit egter nie nodig om een van die huweliksmaats alleen te sien vir berading nie. Die rede hiervoor is dat die navorser van mening is dat nie een van hulle met dieperliggende problematiek worstel nie.

Die navorser het al die metodes van die model toegepas. Dit was noodsaaklik dat die egpaar hulself moes bemagtig deur kennis op 'n interpersoonlike en intrapersoonlike vlak te bekom (veral wat hersaamgestelde gesinslewe betref), sodat die egpaar die vermoë ontwikkel om gelukkig as 'n hersaamgestelde gesin saam te woon. Die navorser is van mening dat die egpaar die nodige insig en begrip in hul problematiek getoon het. Die verantwoordelikheid berus nou by die egpaar self om die begrip wat hulle ontwikkel het en dit wat tydens die sessies geleer is, op 'n emosionele en kognitiewe vlak toe te pas. Die navorser moedig hulle aan om dit te doen.

Soos na afloop van die probleemoplossingsmetode (Sessie 2) vermeld is, het die navorser dit raadsaam gevind om eerstens op die problematiek van die huwelikspaar as 'n eenheid in die hersaamgestelde gesin te fokus. Die fokus sal in die tweede plek na die kinders en spesifiek na hul moontlike problematiek in die hersaamgestelde gesin verskuif. Weens 'n gebrek aan ruimte in hierdie studie is die kinders egter nie breedvoerig as fokuspunt behandel nie. Die model is egter wel met die huwelikspaar (en hul problematiek in 'n hersaamgestelde gesin) deurloop en in die lig van voldoende terugvoer kan daar aanvaar word dat dit wel suksesvol toegepas is.

5.9 Slot

In die volgende hoofstuk word verskeie kernbevindinge uit die literatuur en die navorsing uitgelig. Die leemtes van die studie word aangedui en gevolgtrekkings en aanbevelings word gemaak.

HOOFSTUK 6

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

6.1 Inleiding

In Hoofstuk 4 is die geïntegreerde gesinsterapeutiese model bekendgestel en in Hoofstuk 5 is die verskeie sessies voorgehou. In Hoofstuk 6 word die bevindings van die belangrikste aspekte uit die literatuur oor die hersaamgestelde gesin en die gesinsterapeutiese model weergegee, asook die bevindings uit die navorsing. Die hoofstuk word afgesluit met gevolgtrekkings en aanbevelings.

6.2 Doelwit

As gevolg van die kompleksiteit van hersaamgestelde gesinne (met inagneming van die stygende egskeidings- en hertrouersyfers) en in die lig van die verskillende beskikbare gesinsterapeutiese modelle en metodes, is dit belangrik dat terapeute 'n effektiewe behandelingswerkwyse moet volg om hierdie unieke gesinne te help. In hierdie studie het die navorser 'n geïntegreerde gesinsterapeutiese model gebruik met die doel om die multiproblematiese aard van die hersaamgestelde gesin aan te spreek.

6.3 Bevindings uit die literatuurstudie

Die belangrikste bevindings uit die literatuurstudie (Hoofstuk 2 en 3) sal vervolgens weergegee word. Die bevindings ten opsigte van die hersaamgestelde gesin word eers weergegee, en daarna die bevindings ten opsigte van die geïntegreerde gesinsterapeutiese model.

6.3.1 Literatuurbevindings rakende die hersaamgestelde gesin

- Die hersaamgestelde gesin ontstaan na aanleiding van een van twee oorsake:
 1. Hertrou na die ontbinding van die huwelik as gevolg van die dood van 'n egmaat.
 2. Hertrou na die ontbinding van die huwelik deur middel van 'n egskeiding.
- Die hersaamgestelde gesin is dikwels geneig om soos 'n kerngesin te wil funksioneer en baie onrealistiese verwagtinge kan dus ontstaan, wat weer aanleiding gee tot verskeie mites ten opsigte van die hersaamgestelde gesin. Die belangrikste hiervan is die volgende: Kitsliefde tussen die nuwe gesinslede, 'n kitsklaar en hegte kerngesin en die Aspoestertjie-mite, waar die stigma van die wrede stiefma aan die nuwe moederfiguur kleef.
- Die hersaamgestelde gesin se struktuur verskil aansienlik van dié van die kerngesin en omvat gesinslede wat uit verskillende gesinsverwysingsraamwerke kom en in 'n nuwe gesin saamgevoeg word.
- Daar bestaan sewe fases waardeur 'n hersaamgestelde gesin, van die samestelling van die gesin tot die laaste fase (herstrukturering en verstewiging), beweeg.
- Dit wil voorkom dat veral eksterne strukturele eienskappe van die hersaamgestelde gesin problematiek veroorsaak, en spesifiek ten opsigte van die volgende aspekte:
 - Verandering en verlies: Die ontstaan van 'n hersaamgestelde gesin hou vele verliese op verskillende vlakke vir al die betrokkenes in. Verreikende veranderinge vind plaas.

- Onrealistiese mites: In verskeie hersaamgestelde gesinne word die volgende huwelik met onrealistiese mites betree, soos die geloof dat gesinsaanpassing van korte duur sal wees.
- Groepvorming binne die hersaamgestelde gesin: Wanneer beide ouers gesinne *saambring*, ontstaan twee verskillende subgroepe wat poog om dieselfde ruimte te deel. Nuwe rituele en tradisies, vakansietradisies en daaglikse rituele moet ook geskep word.
- Diskrepancies in die lewensiklus: 'n Eerste huwelik bestaan gewoonlik uit twee volwassenes wat eenderse gesinservaringe gehad het en wat die ervaring van ouerskap gesamentlik begin het. 'n Hersaamgestelde gesin behels 'n heel verskillende prentjie, wat verreikende gevolge vir die aanpassing en saamleef van die gesinslede kan inhou.
- Lojaliteitskonflik: Aangesien daar soveel verskillende persone, sterk verhoudinge (oud en nuut) en verskeie onderlinge alliansies in 'n hersaamgestelde gesin teenwoordig is, kan lojaliteitskonflikte ontstaan.
- Grense: Alhoewel daar ferm grense in die hersaamgestelde huishouding moet wees, moet daar ook beweegruimte wees vir die kinders sodat hulle tussen die twee huishoudings kan beweeg. Faktore wat gesinsgrense beïnvloed, is gesinskonteks, fase in die lewensiklusse van die gesinslede en die hoeveelheid tyd wat tussen die huwelike verloop het.
- Dissipline: Dissiplinêre problematiek is 'n groot bron van spanning in hersaamgestelde gesinne, en gemeenskaps- en familieverwagtinge vererger dié problematiek. 'n Poging om die dissiplinêre rol aan te neem, kan hoogs negatiewe resultate afgee. Die hergetroudes moet gesamentlik tot 'n plan van aksie kom, wat vir hulle unieke situasie vanuit hul kennis van hul kinders sal werk.
- Finansies: Geld hou ook implikasies vir die hersaamgestelde gesin in. Dit strek van praktiese implikasies, soos gereelde onderhoudsbetaling, tot implikasies op 'n emosionele vlak, byvoorbeeld 'n ouer wat as gevolg van 'n skuldgevoel 'n plek in kinders se harte wil *koop*.

- Gesinsrolle: Roldefinisies wat duidelik in 'n tradisionele familie gedefinieer is, kan nie blindelings op 'n hersaamgestelde gesin toegepas word nie. 'n Probleem wat ontstaan wanneer gesinsrolle geherdefinieer word, is dat hierdie rolle deur die groter gemeenskap voorgeskryf word en reeds by die persoon ingewortel is wanneer hy of sy die nuwe gesin betree. 'n Hersaamgestelde gesin vereis dus groter buigsaamheid wat rolle in die gesin betref.
- Nabyheid teenoor afstand: 'n Selfbewustheid ontstaan ten opsigte van verhoudinge in 'n hersaamgestelde gesin. Dit is nodig dat emosionele bande toegelaat moet word om mettertyd te ontwikkel.
- Die problematiek van 'n hertroue neem dramatiese toe wanneer daar kinders betrokke is, veral ten opsigte van die volgende aspekte:
 - Die ouderdom van die kind is 'n belangrike faktor in die tipe response wat die kind op die verskeie knelpunte eie aan 'n hersaamgestelde gesin sal hê.
 - Na die hertroue van 'n ouer verander die rol en plek van die kind en ontstaan 'n unieke gesinsvorm wat vir die kind verwarring ten opsigte van sy sosiale posisionering kan skep.
 - Lidmaatskap tot twee huishoudings impliseer 'n huis met een biologiese ouer en 'n ander huis met 'n sogenaamde *ander* ouer. Die verskillende waardesisteme van verskillende huishoudings kan vir kinders 'n bron van spanning wees, veral indien die ouers nie in staat is om hul konflik effektief te hanteer nie.
 - Problematiek ontstaan tussen en as gevolg van die nie-inwonende en inwonende kinders.
 - Die veelvoudige veranderinge in die kind se leefwêreld kan negatiewe gevoelens teenoor die self ontlok.
- Ouerskap in die hersaamgestelde gesin is 'n besonder moeilike taak, aangesien twee stalle kinders gewoonlik in 'n nuwe gesin saamgegooi word en albei lede van die egpaar die status van stiefouer verkry, met al die stigma

en spanning wat daarmee gepaardgaan. Die rol van die stiefouer is een van die belangrikste sleutels tot die ontwikkeling van die nuwe gesinseenheid.

- 'n Ander belangrike aspek wat die hersaamgestelde gesin so kompleks maak, is die rol wat ander persone, (soos die grootouers, die gewese huweliksmaat en vriende) in die ontplooiing en stabilisering van die gesin speel.
- Afgesien van die negatiewe wat met 'n hersaamgestelde gesin geassosieer word, is daar ook ander faktore wat bydra tot die krag van die gesin, onder meer die blootstelling aan 'n wye verskeidenheid van mense en ervarings.

6.3.2 Literatuurbevindings rakende 'n geïntegreerde gesinsterapeutiese model

- Daar bestaan veelvuldige en skynbaar teenstrydige metodes, wat verwarrend kan wees, in die gesinsterapeutiese veld. Die student kry tydens opleiding 'n oorsigtelike perspektief van 'n legio metodes en moet dan met net 'n voorskyn van die verskeie metodes (almal met meriete), 'n werkwyse saamstel.
- Die hersaamgestelde gesin is uiters kompleks (soos in die vorige besprekingspunt bewys is). Hierdie gesin verg volgens die navorser 'n wyer terapeutiese benadering sodat hulle problematiek doeltreffend aangespreek kan word.
- 'n Geïntegreerde gesinsterapeutiese model (spesifiek die model van David.C Olsen) is as werkwyse voorgelê, aangesien dit van ses erkende en gerespekteerde metodes uit die veld van gesinsterapie gebruik maak. Dit maak voorsiening vir buigsaamheid en bewegingsruimte vir die terapeut.

- Die ses metodes waaruit die model saamgestel is, is die volgende:
 1. Probleemoplossingsmetode: Die primêre doel is om die gesin se huidige probleem aan te spreek. Die fokus is op oplossings en bevoegdhede eerder as op probleme, dus op dit wat veranderbaar en moontlik is. Dit is 'n eenvoudige korttermynmetode wat fokus op die ontwikkeling van die gesin se probleemoplossingsvaardighede.
 2. Interaksionele metode: Die fokus van dié metode is op negatiewe en destruktiewe kommunikasiepatrone en die hersaamgestelde gesin se onvermoë tot effektiewe kommunikasie. Terapeute identifiseer simptome as kommunikasieboodskappe en soek herhalende gedrag wat die probleem in stand hou, sodat dit verander kan word.
 3. Strukturele metode: Die strukturele metode sien die sleutel tot sukses in die hersaamgestelde gesin se vermoë om aanpasbare veranderinge binne die struktuur te maak, wat relatief is tot die gesinsomstandighede. Die primêre fokus is dus op die struktuur van die gesin en op die hede en toekoms.
 4. Kognitiewe metode: Die persoonlike geloofsisteme wat probleme in die verhoudings in die gesin veroorsaak, word geïdentifiseer. Hierdie disfunksionele gedagtes en die gepaardgaande emosionele reaksies word gemonitor en die doel is om die kognitiewe distorsies (spesifiek ten opsigte van die hersaamgestelde gesin) met rasionele verklarings uit te daag.
 5. Multigeneratiewe metode: Gesinne word beskou in terme van die psigologiese dinamika wat van generasie na generasie oorgedra word. Die metode fokus op groter selfdifferensiasie van die gesin van oorsprong. Dit gaan dus oor die persoon se vermoë om hom- of haarself van sy of haar gesin van oorsprong te differensieer. Die hersaamgestelde gesin word as 'n interafhanklike eenheid gesien. Die siening is dat probleme waarskynlik van een generasie na die volgende oorgedra word.

6. Objekrelasiem metode: Die objekrelasieterapeut sien die oorsprong van die huidige verhoudingsproblematiek in vroeë ouer-kind-interaksiepatrone. Hierdie teorie is meer individueel gerig en daar word gepoog om 'n veilige omgewing te bied wat ruimte laat vir die gesinslede se ontwikkelingsbehoefte en geleentheid bied vir die individuele gesinslede om hul bevoegdheid te verbeter.

6.4 Bevindings uit die navorsing

Uit die sessies is die volgende bevind:

Hipoteses 1

As gevolg van die kompleksiteit van die hersaamgestelde gesin en onvoldoende voorbereiding vir die totstandkoming van hierdie gesin, beskik hersaamgestelde gesinne nie oor voldoende probleemoplossingsvaardighede nie. Derhalwe is die blote aanleer van hierdie vaardighede nie genoeg om die potensiële multiproblematiek aan te spreek nie.

Hierdie hipoteses word aanvaar. Probleemoplossing is gewoonlik nie voldoende om die problematiek van 'n wanfunksionele gesin ten volle aan te spreek nie. Probleemoplossing is dus juis ook nie toereikend om die multiproblematiek van die hersaamgestelde gesin op te los nie. Dit is wel 'n goeie beginpunt vir terapie en is tydens die eerste vlak van behandeling toegepas. Na afloop van die sessie waartydens die probleemoplossingsmetode gebruik is, het die navorser bevind dat die egpaar nie oor voldoende probleemoplossingsvaardighede beskik nie. Die egpaar het geargumenteer en beide het hardkoppig by hul eie standpunt gestaan. Wanneer hulle agtergekom het dat nie een van hulle die ander kon oortuig nie, het albei hulle huweliksmaats die argument onopgelos gelaat. Die aanleer van probleemoplossingsvaardighede is wel op 'n meer elementêre vlak

waardevol, maar hierdie egpaar se problematiek is té kompleks en té diep gewortel om slegs deur die probleemoplossingsmetode aangespreek te word.

Hipotese 2

Indien afbrekende en negatiewe kommunikasiepatrone geïdentifiseer word, kan meer effektiewe kommunikasievaardighede met behulp van psigo-opvoeding en inoefening aangeleer en derhalwe toegepas word.

Hierdie hipotese word verwerp. Die egpaar het wel hul negatiewe kommunikasiepatrone geïdentifiseer, soos hul simmetriese patroon waar albei huweliksmaats hardkoppig staan by hul standpunt. Maar die navorser het bevind dat, dieselfde probleem as by die probleemoplossingsmetode ook op die interaksionele metode van toepassing is. Die egpaar se kommunikasieproblematiek is reeds so diep gewortel (en vermeng met ander dieperliggende problematiek) dat die blote aanleer van meer effektiewe kommunikasievaardighede nie voldoende is om hul problematiek op te los nie.

Hipotese 3

Indien insig in hul unieke struktuur as hersaamgestelde gesin verkry kan word en herstrukturering gevolglik kan plaasvind, sal die hersaamgestelde gesin volgens meer funksionele patrone kan funksioneer.

Hierdie hipotese word aanvaar. Die egpaar het wel insig in hul egpaarsubstieem en in die tekort aan wedersydse akkommodasie en onderhandeling verkry. Die egpaar het besef dat akkommodasie slegs gedeeltelik in hulle verhouding plaasvind en dat hulle oor geen onderhandelingsvaardighede beskik nie. Herstrukturering en versterking van die egpaarsubstieem het plaasgevind, wat gelei het tot die beginpunt van meer funksionele patrone in die hersaamgestelde gesin. Hierdie herstrukturering het

plaasgevind deur eksplorering van die egpaar as subsisteem en deur die fokus op 'n huidige probleemarea, naamlik dissiplinerig, te plaas. Deur middel van psigo-opvoeding het die egpaar insig ontwikkel en saam besluit om te poog om 'n meer effektiewe stelsel van dissiplinerig ten opsigte van hul kinders te handhaaf.

Hipotese 4

Indien dieper begrip van mekaar se geloofsteme (kognitiewe distorsies) bereik kan word, sal die hersaamgestelde gesin meer toepaslike geloofsteme kan konstrueer.

Hierdie hipotese word aanvaar. Die egpaar het begrip begin ontwikkel vir mekaar se teenstrydige geloofsteme wat die aanvanklike konflik veroorsaak het. Sô het die egpaar tot die besef gekom dat hulle teenstrydige geloofsteme het, onder meer wat die dissiplinerig van hul kinders betref. Hulle het besef dat konflik veroorsaak word omdat elkeen voel dat sy of haar siening die regte een is. Daar is verder gepoog om meer toepaslike geloofsteme vanuit hul uiteenlopende perspektiewe te ontwikkel.

Hipotese 5

Indien begrip vir die invloed van die gesin van oorsprong tot stand kom, sal dit aanleiding gee tot insig in mekaar se geloofsteme en lei tot 'n hoër vlak van selfdifferensiasie

Hierdie hipotese word aanvaar. Die invloed van die gesin van oorsprong is erken en insig in mekaar se geloofsteme is ontwikkel. Na afloop van 'n eksplorerende gesprek het die egpaar besef in presies watter mate hul eie opvoeding as kinders verskil het en in watter mate hierdie verskillende ervarings in hul opvoedingstyl

met hul kinders deurskemer. Dit het veroorsaak dat die egpaar die belangrikheid van selfdifferensiasie van die gesin van oorsprong besef het.

6.5 Tekortkorrige van die studie

- ***Die uitsluiting van die strategiese metode:***

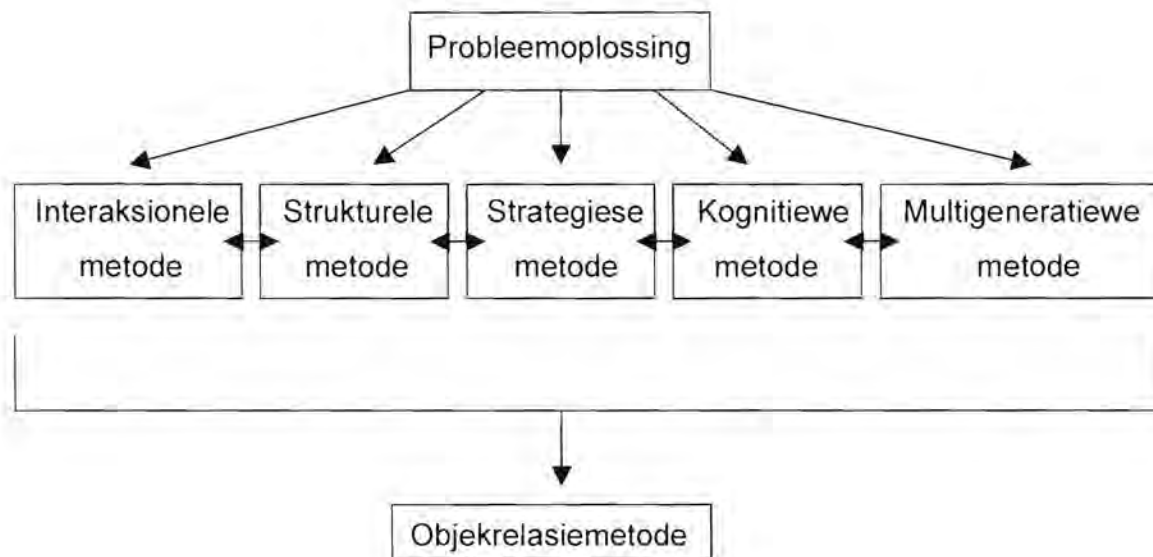
Die navorser identifiseer die uitsluiting van die strategiese metode as 'n tekortkoming van die model. Die strategiese metode is 'n gesinsterapeutiese metode wat nie as deel van die model ingesluit is nie. Die navorser het dit tydens haar bestudering van die literatuur bespeur en is van mening dat dit 'n waardevolle bydrae kan lewer tot die geïntegreerde gesinsterapeutiese model. Die navorser verwys hierna, aangesien die strategiese metode volgens Carlson et al. (1997:62) onder meer fokus op die sosiale konteks en op die lewensiklusproblematiek, wat beide belangrike kwessies ten opsigte van die hersaamgestelde gesin is. Die insluiting van die strategiese metode sal dus volgens die navorser die waarde van die model verhoog.

- ***Die model kon met groter buigsaamheid toegepas gewees het:***

Ter toetsing van die struktuur is die model vir navorsingsdoeleindes stapsgewys gevolg, maar in die praktyk sal dit gevaar inhou as 'n terapeut die gesin bloot deur die model stuur. Hierdie model en die verskeie metodes waaruit dit saamgestel is, is uiters bruikbaar en dit kan definitief met groot sukses gebruik word in terapie met hersaamgestelde gesinne, maar die terapeut sal buigsaam moet wees wat die toepassing van die metodes in die unieke gesin betref.

Ten opsigte van 'n meer buigsame toepassing van die model, hou die navorser die volgende diagram aan die leser voor as 'n aangepaste geïntegreerde gesinsterapeutiese model.

Diagram 5: Aangepaste geïntegreerde gesinsterapeutiese model:

- ***Die aanleer van probleemoplossings- en kommunikasievaardighede kon eers na afloop van die behandeling van die emotiewe kwessies plaasgevind het:***

Die navorser is van mening dat die egpaar dit meer waardevol sou gevind het as hulle die probleemoplossings- en kommunikasievaardighede eers later geleer het, met ander woorde nadat die emotiewe kwessies wat die struikelblokke veroorsaak het, in perspektief geplaas is en katarsis plaasgevind het. In dié geval sal die probleemdefiniëring ook beter wees en sal assessering van kommunikasiëpatrone ook beter kan plaasvind. Die navorser beskou hierdie tekortkoming as veral toepaslik op die hersaamgestelde gesin. Die navorser voorsien dat bloot die aanleer van probleemoplossings- en kommunikasievaardighede nie die multiproblematiek van 'n hersaamgestelde gesin sal kan aanspreek nie.

'n Hersaamgestelde gesin sal moontlik al hul moed bymeekaarskraap en 'n gesinsterapeut raadpleeg. Die gevaar bestaan dat die hersaamgestelde gesin oorweldig kan voel deur die multiproblematiese aard van hul situasie en weens

hulle onvermoë om die probleemoplossingsvaardighede wat hulle tydens hul eerste sessie geleer het, toe te pas. Die gesin kan gevolglik gefrustreerd raak met die terapeutiese proses en dit staak wanneer hulle voel dat hulle nie gehelp word nie.

Probleemoplossing en die interaksionele aspekte kan steeds inleidend gebruik word, sodat die terapeut 'n assessering kan maak. Die navorser is egter van mening dat daar na afloop van die toepassing van die model en al die sessies, weer teruggekeer moet word en dat die terapeut dan, deur middel van psigo-opvoeding, vir die gesin probleemoplossings- en kommunikasievaardighede kan leer.

- ***Meer as een sessie kon per metode toegelaat gewees het:***

Die navorser voorsien 'n verdere tekortkoming indien slegs een sessie per metode gebruik word. Die navorser het byvoorbeeld een sessie vir die probleemoplossingsmetode en een vir die interaksionele metode gebruik, en so meer. Ruimte moet gelaat word vir meer tyd sover dit spesifieke metodes betref, aangesien een metode moontlik op 'n beter manier die kernproblematiek van die hersaamgestelde gesin kan aanspreek as 'n ander metode. So het die strukturele metode byvoorbeeld die egpaar se problematiek op 'n uitstekende manier aangespreek. Idealisties gesproke kon daar byvoorbeeld twee sessies aan hierdie metode toegewy word. (Die model was nie voorskriftelik ten opsigte van een sessie per metode nie, maar die navorser het na haar ervaring met die model besef dat meer as een sessie per metode waardevol kan wees.)

6.6 Aanbevelings

Die navorser maak die volgende aanbevelings:

6.6.1 Aanbevelings ten opsigte van die hersaamgestelde gesin

Die aanbevelings ten opsigte van die hersaamgestelde gesin geskied op drie vlakke. Die eerste aanbeveling is op 'n **individuele/gesinsvlak**: Aangesien die voorkoms van hersaamgestelde gesinne so drasties toeneem, is dit volgens die navorser uiters belangrik dat terapeute hulself vertrou moet maak met hierdie komplekse en problematiese gesinsisteem. Die hedendaagse terapeut gaan al meer te doen kry met hersaamgestelde gesinne of individue met probleme as gevolg van 'n hersaamgestelde gesinsituasie.

Aangesien die navorser bevind het dat psigo-opvoeding 'n belangrike deel uitmaak van terapie met hierdie tipe gesinne, is dit dus belangrik dat die terapeut hom of haar goed sal voorberei ten opsigte van feitlike kennis rakende die hersaamgestelde gesin, sodat hierdie gesinne bemagtig kan word en hul problematiek self kan begryp.

Terapeute in verskeie dissiplines kry dikwels te doen met probleme wat in of rondom hersaamgestelde gesinne kan ontstaan. As voorbeeld kan hier verwys word na die volgende:

- Maatskaplike werkers wat met toesig- en beheerkwessies te doen kry.
- Beraders wat werk met kinders wat uitreageer as gevolg van moontlike aanvaardingsprobleme van 'n stiefouer.
- Opvoedkundige sielkundiges wat werk met kinders wat skielik swak presteer, moontlik as gevolg van aanpassingsprobleme in 'n hersaamgestelde gesin.

Terapeute moet dus kennis neem van die dinamika van 'n hersaamgestelde gesin, sodat 'n korrekte assessering en, indien nodig, 'n goeie verwysing gemaak kan word.

Die tweede aanbeveling is op **groepsvlak**: Terapeute kan 'n groep saam stel vir hersaamgestelde gesinne. Daar is reeds genoem dat een van die grootste worstelinge vir die hersaamgestelde gesin, is dat hulle alleen voel wat hul probleme betref en dat hulle sogenaamd *anders* voel. Hersaamgestelde gesinne kan by mekaar leer en ook vir mekaar as 'n ondersteuningsstelsel dien.

Die derde aanbeveling is op **gemeenskapsvlak**: Dit is nodig dat ook die samelewing in die breë ingelig behoort te word ten opsigte van die hersaamgestelde gesin. Die rede hiervoor is dat die samelewing onkundig is oor hierdie gesinsvorm en dit dus kan stigmatiseer. Daar blyk weinig begrip vir hersaamgestelde gesinne te wees en dit kan verder bydra tot hul problematiek. Dit is dus nodig dat opvoeders en kerk- en gemeenskapsleiers deur lesings, opleidingskursusse, literatuur en bekendstelling in ander media, oor die kenmerke en probleme eie aan die hersaamgestelde gesin ingelig word, sodat groter begrip en meer ondersteuning kan plaasvind. Hierdie persone kan dan hul nuutgevonde kennis weer aan hulle gemeenskappe oordra. 'n Kerkleier kan byvoorbeeld tydens 'n oggendtee 'n praatjie oor die mites verbonde aan hersaamgestelde gesinne lewer.

6.6.2 Aanbevelings ten opsigte van geïntegreerde gesinsterapie

Daar is deurgaans in hierdie studie verwys na die toename in die verskynsel van egskeding en hertrou. Aangesien dit veral in Suid-Afrika gebeur, is die navorser verbaas dat die veld van gesinsterapie as 'n terapeutiese werkwysie nie ook geweldig groei nie – dit gebeur wel in die buiteland. Met inagneming van die gevaar van tunnelvisie wat na aanleiding van die gebruik van 'n spesifieke gesinsterapeutiese metode kan ontstaan, en ook van die multiproblematiese

aard van die hersaamgestelde gesin, beveel die navorser aan dat deskundiges in die terapeutiese veld, soos beraders en sielkundiges, hulself vertrou maak met geïntegreerde gesinsterapie as 'n werkwyse. Die waarde hiervan lê volgens die navorser daarin dat die terapeut reeds oor kennis van die kliënt beskik en ook reeds 'n terapeutiese verhouding met die kliënt opgebou het, wat as grondslag kan dien. 'n Terapeut kan wel met 'n individu werk en groot sukses behaal, maar daar moet in gedagte gehou word dat die individu weer na die gesin moet terugkeer.

Volgens die navorser kan terapeute stagneer in die gebruik van bepaalde metodes. Terapeute moet egter die multiproblematiese en multikulturele aard van die samelewing in gedagte hou. 'n Verskeidenheid van werkwyses kan dus vereis word. Die navorser beveel aan dat relevante metodes ooreenkomstig die samelewing se behoeftes in 'n weldeurdagte geheel geïntegreer word en as 'n werkwyse ingespan word.

6.7 Slot

In hierdie hoofstuk is die vernaamste bevindings uit die literatuur en van die studie weergegee. Tekortkominge en aanbevelings is ook gemaak.

Die doel van hierdie navorsingsverslag was om 'n geïntegreerde benadering tot gesinsterapie voor te stel en om kennis en begrip oor die problematiek van die hersaamgestelde gesin te vermeerder. Die hoop word gekoester dat daar na afloop van die lees van hierdie studie by die leser groter begrip, insig en empatie vir lede van hersaamgestelde gesinne sal bestaan en dat die waarde van 'n geïntegreerde gesinsterapeutiese werkwyse besef sal word.